

Eiropas Savienības
Padome

Briselē, 2026. gada 7. jūlijā
(OR. en)

10883/26
ADD 1

LIMITE

CORLX 650
CFSP/PESC 956
CONOP 43

PIEZĪME

Temats: PADOMES LĒMUMS, ar ko atbalsta no masu iznīcināšanas ieročiem brīvu zonu Tuvajos Austrumos (*ME WMDfZ*) mainīgā reģionālā drošības vidē – pielikums

Projekta dokuments

Atbalsts no masu iznīcināšanas ieročiem brīvai zonai Tuvajos Austrumos **dinamiskā reģionālās drošības vidē**

Konteksts un pamatojums

Masu iznīcināšanas ieroči (MII) joprojām rada nopietnus un pastāvīgus izaicinājumus Tuvajos Austrumos. Reģionu raksturo ilgstoši izaicinājumi kodoljomā, tostarp nepiedalīšanās starptautiskajos līgumos, nedeklarētas kodolprogrammas un citas MII programmas, neatrisināti kodolgarantiju jautājumi un pastāvīga neatbilstība, savukārt iepriekš konstatētie kodolgarantiju neatbilstības gadījumi joprojām rada neuzticēšanos reģionā.

Turklāt reģionā nesenā pagātnē ir izmantoti ķīmiskie ieroči, un jautājumi par Ķīmisko ieroču konvencijas (CWC) un Bioloģisko ieroču konvencijas (BIK) ievērošanu joprojām ir aktuāli nepiedalīšanās un neatbilstības gadījumu dēļ.

Papildus šiem izaicinājumiem arī nevalstiskie aktori ir centušies iegūt ķīmiskos ieročus un tos izmantojuši, un tas apliecina, ka ir mazinājusies nostiprināto neizplatīšanas normu ietekme un ir radušās izpildes grūtības apstākļos, ko raksturo konflikti un vāja pārvaldība. Pēdējā laikā reģiona elites ir arī vairāk izmantojušas kodolretoriku, iestājoties par kodolieroču izstrādi, to izmantošanu konfliktos vai kodolinfrastruktūras iekļaušanu militāros mērķos, un tas ir vairojis kodolieroču radīto risku, konvencionālas spriedzes un konfliktu eskalācijas potenciālu, ietverot iespējamu MII izmantošanu, un palielinājis nepieciešamību Tuvajos Austrumos steidzami izveidot no MII brīvu zonu.

Šī realitāte apvienojumā ar stagnāciju reģionālajā ieroču kontroles diplomātijā apliecina, ka ir nepieciešams veicināt dialogu par reģionālo atbruņošanos, ieroču neizplatīšanu un to kontroli un veidot kanālus reģionālai iesaistei.

Mērki

Ierosinātā *UNIDIR* projekta mērķis ir atbalstīt *ME WMDFZ* iniciatīvu, veicinot četrus galvenos *ME WMDFZ* nākotnes komponentus: 1) ieroču neizplatīšanu, 2) atbruņošanos, 3) miermīlīgu sadarbību un 4) verifikāciju un kodolgarantijas.

Projektā tiek izmantota holistiska pieeja, integrējot pētniecību, spēju veidošanu, dialogu un partnerības ar reģionālajām ieinteresētajām personām un valdībām. Veicot politikas pētījumus, projekts nodrošinās pierādījumu bāzi, kas vajadzīga kopīgas zināšanu bāzes izveidei un uz informāciju balstītu lēmumu pieņemšanai; spēju veidošanas darbības uzlabos reģionālo ieinteresēto personu prasmes un zināšanas iespējamo risinājumu un to īstenošanas veidu apzināšanai; izmantojot dialogu, projekts atvieglos saziņas kanālus un radīs telpu deeskalācijas, uzticēšanās veicināšanas un sadarbības ideju apzināšanai, nodrošinot, ka tiek ņemtas vērā dažādas perspektīvas; un partnerības ar reģionālajām ieinteresētajām personām un valdībām veicinās koordinētus centienus un resursu kopīgu izmantošanu.

Papildus tam projekts nodrošina galvenos rezultātus, kas tulkoti reģionālajās valodās, lai nodrošinātu plašu pieejamību un izplatīšanu, kas ir būtiski plašas auditorijas sasniegšanai un plašas izpratnes un ietekmes veicināšanai.

Darbības aptvers četras tematiskās jomas:

- ieroču neizplatīšana, lai pievērstos esošajām MII spējām un apdraudējumiem un novērstu tos turpmāk;
- atbruņošanās, lai apzinātu tādos pasākumos MII izskaušanai, ko atbalsta ar esošajiem mehānismiem un novatoriskiem reģionālajiem pasākumiem, kuri paredzēti šādu procesu atbalstam;
- miermīlīga sadarbība nolūkā apzināt jaunus un pastiprināt esošos sadarbības centienus, lai veidotu uzticēšanos, mazinātu spriedzi, apzinātu pārredzamības pasākumus un stiprinātu reģiona zinātnes, tehnoloģiju un attīstības mērķus;
- verifikācija un kodolgarantijas nolūkā apzināt tehniskos pasākumus, lai nodrošinātu atbilstību pašreizējām un turpmākajām reģiona valstu saistībām.

Projekts šajā procesā vienlaikus pievērsīsies reģiona un starptautiskajai mainīgajai drošības videi, ko raksturo konfliktu eskalēšanās, lielāka kodolieroču nozīme, tostarp to izstrāde, testēšana, izmantošana un nodošana, tehnoloģiju attīstība, pieaugošā reģionālā interese par kodolenerģiju un sadarbība civilo programmu jomā, negatīvas un pozitīvas izmaiņas ilggadējā politikā attiecībā uz MII un jaunas diplomātiskās iespējas.

Papildus tam projektā tiks pētīts, kā šīs tendences – līdzās pašreizējiem un jauniem reģionālās drošības izaicinājumiem – ietekmē no masu iznīcināšanas ieročiem brīvās zonas aptvērumu un struktūru un tās īstenojamību. Projekts arī sniegs ekspertu atbalstu pašreizējiem un turpmākiem reģionālās drošības un ar *ME WMD* saistītiem procesiem. Projekta galvenie rezultāti un konstatējumi tiks izplatīti un paziņoti attiecīgajiem aktoriem un ieinteresētajām personām kā daļa no projekta zināšanu pārneses darbībām un iesaistes reģionālās sanāksmēs un daudzpusējos procesos.

Metodoloģija

Pamatojoties uz pirmajiem diviem posmiem, kuros tika izveidotas kopīgas zināšanu bāzes par vēsturiskiem notikumiem un centieniem, nodrošināta reģiona valstu līdzdalība un apzinātas politiku tuvinošas idejas, kā arī jomas turpmākai pētniecībai un darbībām, šis projekta posms paplašinās šos centienus un balstīsies uz tiem. Iepriekšējo posmu galvenie secinājumi un darbības ietvēra priekšlikumus vairogt uzticēšanos, izmantojot daudzlīmeņu dialogus un iekļaujošu līdzdalību, stiprināt institucionālo atmiņu, izstrādājot tiešsaistes rīkus, un uzlabot verifikāciju un atbilstību, izmantojot esošos starptautiskos satvarus. Tika arī uzsvērtā pieredze, kas gūta no iepriekšējiem nolīgumiem un sarunām, stimuli un drošības virzītājspēki reģionālajai iesaistei, tostarp reģiona valstu veiktās korekcijas pēc KVRP un 2023. gada oktobra. Turklāt tika noteikta līguma kārtība un darbības joma, tostarp divi galvenie kodolatbrūņošanās ceļi. Projekta konstatējumi aptvēra arī tādus jautājumus kā ieroču nogādes līdzekļi, ķīmisko un bioloģisko ieroču iekļaušana aizliegumu darbības jomā, tostarp iespējamās konkrētas *OPCW* vienošanās un papildu reģionāli pasākumi, reģionālā sadarbība kodolenerģijas izmantošanā miermīlīgiem mērķiem, mākslīgā intelekta un jauno tehnoloģiju pieaugošā ietekme uz MII riskiem un ieroču kontroli, kā arī salīdzinošas atziņas no esošajām no kodolieročiem brīvajām zonām attiecībā uz valstu, kas atrodas ārpus reģiona, lomu. Darbības četrās tematiskajās jomās gūs labumu no politikas un pētniecības analīzes metožu integrēšanas. Tās aptver dialogu, spēju veidošanu, specializētus brīfingus, simulācijas un teorētiskas mācības, zināšanu pārnesi un reģionālās partnerības.

Darbības un sasniedzamie rezultāti

Ieroču neizplatīšana

Projektā tiks pētītas saiknes starp no masu iznīcināšanas ieročiem brīvas zonas Tuvajos Austrumos (*ME WMDFZ*) procesu un reģionālām un globālām atbruņošanās, ieroču neizplatīšanas un ieroču kontroles tendencēm, apzinot iespējas stiprināt šīs saiknes valstu, reģionālā un globālā līmenī. Tajā arī izvērtēs reģionālo izplatīšanas dinamiku, tostarp norises, kas saistītas ar progresīvām militārām spējām, potenciālām nekonvenciālajām spējām un jaunām problemātiskām jomām, kas saistītas ar MII.

Projekts veicinās valdību pārstāvju un ekspertu savstarpēju reģionālo iesaisti, lai apmainītos ar valstu skatījumiem par apdraudējumiem un izaicinājumiem saistībā ar MII un apzinātu konstruktīvas pieejas un tuvinātu idejas to risināšanai.

Ar projektu arī tiks atbalstīti centieni stiprināt reģionālās juridiskās, tehniskās un diplomātiskās spējas, uzlabojot izpratni par esošajiem starptautiskajiem ieroču neizplatīšanas satvariem un pienākumiem, tostarp tiem, kas noteikti Kodolieroču neizplatīšanas līgumā (KNL), Bioloģisko ieroču konvencijā (BIK) un Ķīmisko ieroču konvencijā (*CWC*), kā arī par pieredzi, kas gūta esošajās no kodolieročiem brīvajās zonās, un to nozīmi *ME WMDFZ* procesā.

Īstenojot šo darbību virzienu, projektā tiks izstrādāts ***viens pētniecības dokuments***, kurā tiks pētīta sinerģija starp *ME WMDFZ* un reģionālām un globālām ieroču neizplatīšanas, atbruņošanās un ieroču kontroles tendencēm, vienlaikus apzinot iespējas tās veicināt valstu, reģionālā un globālā līmenī. Tiks arī rīkots ***viens dialogs*** nolūkā atbalstīt un sākt diskusijas starp valdības pārstāvjiem un ekspertiem, dalīties valstu perspektīvās par MII apdraudējumiem un izaicinājumiem reģionā un apzināt tuvinošas idejas to risināšanai.

Atbrūošanās

Projekta darbībās tiks pētīta vēsturiskā pieredze saistībā ar atbrūošanos MII jomā dažādos reģionālos un starptautiskos kontekstos, uzsverot pieredzi un atziņas, kas attiecas uz Tuvajiem Austrumiem. Projekts arī veicinās strukturētas, uz scenārijiem balstītas diskusijas, lai izpētītu ceļus, sekvencēšanas iespējas un stimulus atbrūošanās MII jomā veicināšanai reģionā dažādos politiskos un drošības apstākļos. Papildus tam projekts atbalstīs diplomātisko un pilsoniskās sabiedrības ieinteresēto personu spēju stiprināšanu, lai uzlabotu viņu izpratni par atbrūošanās verifikācijas pieejām, kas var sniegt informāciju par reģionālām iniciatīvām un tās atbalsīt.

Īstenojot šo darbību virzienu, projektā tiks izstrādāts **viens pētniecības dokuments**, kurā tiks analizēta galvenā dinamika, izaicinājumi un atziņas, kas ir būtiskas, lai veicinātu atbrūošanos MII jomā un tās verifikāciju Tuvajos Austrumos, galveno uzmanību pievēršot tam, kā no starptautiskās un reģionālās pieredzes var gūt informāciju turpmākiem centieniem. Tas ietvers arī priekšizpēti par reģionālā atbrūošanās verifikācijas procesa īstenošanas prasībām, koncepcijām un formātiem. Projekta ietvaros tiks rīkots arī **viens pasākums**, kurā pulcēsies politikas veidotāji, tehniskie eksperti un pilsoniskās sabiedrības ieinteresētās personas, lai apmainītos ar skatījumiem, izpētītu praktiskus progresu ceļus un stiprinātu kopīgu izpratni par atbrūošanās politisko, juridisko un tehnisko dimensiju reģionālā kontekstā. Tiks pētīta arī sekvencēšana un stimuli reģionālai atbrūošanai MII jomā.

Miermīlīga sadarbība

Projektā tiks veikti pētījumi, lai izpētītu veidus, kā mazināt reģionālo neuzticēšanos un palielināt paļāvību, bažas par drošību sasaistot ar sadarbīgām, nemilitārām pieejām. Šajā darbā tiks ņemta vērā kopīgā neaizsargātība visā reģionā un novērtēts, kā sadarbīgi satvari var veicināt stabilitāti un mazināt paļaušanos uz piespiedu atbildes pasākumiem. Analītiskajā darbā tiks pētītas konceptuālas pieejas reģionālajai sadarbībai, kas ļauj droši, atbildīgi un taisnīgi dalīties zināšanās, infrastruktūrā un spējās miermīlīgiem zinātniskiem un tehnoloģiskiem mērķiem, izmantojot attiecīgo starptautisko un reģionālo pieredzi.

Tiks apzināti, izstrādāti un atbalstīti ilgtspējīgi kanāli reģionālai iesaistei zinātnē un politikā, lai veicinātu dialogu starp akadēmiskajām, pētniecības un politikas kopienām, kā arī pilsonisko sabiedrību, sekmējot sadarbību, zināšanu apmaiņu un uz nākotni vērstas diskusijas par miermīlīgiem lietojumiem un uzticības veicināšanu ar zinātnes palīdzību.

Īstenojot šo darbību virzienu, projekta ietvaros tiks publicēts *viens pētniecības dokuments*, kurā būs izklāstīti konceptuāli satvari reģionālai sadarbībai, ar ko atbalsta miermīlīgu zinātnisko un tehnoloģisko spēju drošu, atbildīgu un taisnīgu izmantošanu, ņemot vērā mācības, kas gūtas no attiecīgās starptautiskās un reģionālās pieredzes, tostarp saistībā ar esošajiem mehānismiem, kuru pamatā ir zonas.. Pētījumā tiks apzināti uz līgumiem balstīti satvari vai pārredzamības pasākumi, ar ko mazināt neuzticēšanos un palielināt pašāvēību, sasaistot reģionālo drošību ar ieroču neizplatīšanu, novēršot kopīgo neaizsargātību un samazinot atkarību no militarizētiem risinājumiem.

Projekta ietvaros notiks arī *viena apaļā galda diskusija*, kurā pulcēsies akadēmiskās, pētniecības un politikas kopienas, lai veicinātu zinātniski pamatotu sadarbību, apmainītos ar paraugpraksi un izpētītu uzticības veicināšanas pieejas un kopīgas pētniecības iniciatīvas, kas saistītas ar miermīlīgiem lietojumiem un kopīgiem reģionāliem izaicinājumiem. Tiks pētīti pamatā esoši faktori, tostarp konkurence par resursiem, kritiskās infrastruktūras drošums, vismodernākā tehnoloģija un enerģijas pieprasījums, kas saistīts ar veselības, enerģētikas, pārtikas, ūdens un vides drošību, kā arī sadarbības mehānismi šo jautājumu risināšanai.

Verifikācija un kodolgarantijas

Projektā tiks izvērtēti esošie un potenciālie jaunie mehānismi, kas ir būtiski no MII brīvas zonas izveidei Tuvajos Austrumos, ņemot vērā reģionam specifisko darbības jomu un politiskos apstākļus. Tas ietvers tādu juridisku, tehnisku un institucionālu izaicinājumu izpēti, kas saistīti ar to, lai nodrošinātu, ka sensitīvas darbības paliek tikai miermīlīgas un neveicina MII riskus.

Ar projektu tiks atbalstīta reģionāli mērķtiecīga politikas, juridisko un tehnisko ekspertu iesaiste, lai apspriestu verifikācijas vajadzības, uzticības veicināšanas pieejas un mācības, kas gūtas no attiecīgās starptautiskās un reģionālās pieredzes, ar mērķi apzināt pieejas, kas ir piemērotas Tuvo Austrumu kontekstam.

Projekts arī veicinās strukturētu, politiski orientētu sadarbību starp diplomātiskajām, tehniskajām un juridiskajām kopienām, lai izpētītu verifikācijas koncepcijas nākotnes zonu. Šīs darbības stiprinās izpratni par verifikācijas izaicinājumiem, veicinās starpdisciplināru dialogu un pētīs izveidoto un jauno rīku un prakses potenciālo lomu pārredzamības un atbilstības atbalstīšanā.

Spēju veidošana, izmantojot ekspertu forumus, kuros piedalās *IAEA*, *OPCW* un BIK ĪAG, *CTBTO*, un citus attiecīgus reģionālus modeļus, lai apspriestu reģionālās verifikācijas vajadzības un uzticības veicināšanas rīkus.

Īstenojot šo darbību virzienu, projekta ietvaros tiks izstrādāts ***viens pētniecības dokuments un viena fakta lapa***, kur tiks izskatīti esošie un potenciālie pārbaudes mehānismi, kas attiecas uz no MII brīvas zonas izveidi Tuvajos Austrumos, īpašu uzmanību pievēršot juridiskiem, tehniskiem un institucionāliem apsvērumiem, kuri raksturīgi reģionālajam kontekstam. Projekta ietvaros tiks rīkots arī ***viens spēju veidošanas darbseminārs***, kurā pulcēsies diplomātiskie, tehniskie un juridiskie eksperti, lai stiprinātu reģionālo izpratni par verifikācijas izaicinājumiem, sekmētu starpdisciplināru dialogu un izpētītu uzticības veicināšanas pieejas, kas piemērojamas nākotnes zonai.

Paredzētās ieinteresētās personas

Ierosinātais projekts veicinās reģionālus un starptautiskus atbrūošanās, ieroču neizplatīšanas un to kontroles centienus. Tas balstīsies uz iepriekšējā posmā izveidoto tīklu un paplašinās to, saglabājot esošo partneru iesaistes nepārtrauktību un to paplašinot, lai padziļinātu reģionālo atbildību un ņemtu vērā jaunus viedokļus šajā jomā. Paredzētie adresāti ietver:

- politikas veidotājus un diplomātus, kas iesaistīti atbrūošanās, ieroču neizplatīšanas un to kontroles jautājumos reģionā un ārpus tā. Šajā grupā ietilpst reģionālas un starptautiskas amatpersonas un personas, kas darbojas reģionālās un daudzpusējās platformās, piemēram, KNL, *CWC* un BIK pušu sanāksmēs un pārskatīšanas konferencēs, *IAEA* vispārējās konferencēs un *ME WMDFZ* konferencē;
- reģionālos ekspertus no valdības aģentūrām, universitātēm, pētniecības iestādēm un domnīcām;

- starptautiskās drošības pētniekus, kas koncentrējas uz ieroču kontroli, atbrūņošanas attiecībā uz kodolieročiem, ķīmiskajiem un bioloģiskajiem ieročiem un to nogādes līdzekļiem Tuvajos Austrumos, līdztekus tādiem tematiem kā *ME WMDFZ* un reģionālā drošība vai jaunās tehnoloģijas;
- akadēmiskos darbiniekus, praktiķus, jaunus ekspertus un specializētas pilsoniskās sabiedrības organizācijas Tuvajos Austrumos, kuru darbības ir saistītas ar *ME WMDFZ* un kuras sniedz ieguldījumu tajā.

Ietekme

Ierosinātais projekts būs vienīgā platforma, kas paredzēta tikai pētniecības par *ME WMDFZ* veicināšanai, atvieglošanai un īstenošanai. Tā darbību un rezultātu mērķis ir apzināt stratēģijas, ar ko novērst un pavērst pretējā virzienā MII izplatīšanu reģionā, stiprināt zonas iniciatīvu un nodrošināt zonas līguma ilgtspēju, tiklīdz tas būs finalizēts. Turklāt projekts veicinās mērķus, kas saskaņoti ar Eiropas Savienības (ES) prioritātēm, kuras izklāstītas ES Stratēģijā masu iznīcināšanas ieroču izplatīšanas novēršanai. Tie ietver reģionālo drošības pasākumu un ieroču kontroles procesu veicināšanu, partnerību un sadarbības veidošanu, atbilstības daudzpusējiem līgumiem, piemēram, KNL, *CWC* un BIK, un to universalizācijas uzlabošanu, internalizāciju, ieguldījumu specializētu ekspertu tīklu un kopienu paplašināšanā reģionā, neizplatīšanas normu stiprināšanu un darbu, lai novērstu, atturētu, apturētu vai izskaustu bažas raisošas ieroču izplatīšanas iniciatīvas. Projekts pievērsīsies arī pamatcēloņiem un veicinās vispārējo drošību un stabilitāti Tuvajos Austrumos, kas ir cieši saistīts ar Eiropas drošību.

Terminš

Ierosinātais projekts sāksies 2026. gada jūlija vidū un ilgs 36 mēnešus. Paredzams, ka ierosinātā projekta īstenošana tiks pabeigta 2029. gada jūlijā.

Iesaiste ar ES un pamanāmība

ES jau ilgu laiku aktīvi atbalsta *ME WMDFZ* iniciatīvu. Tās apņemšanās apliecinājums ir bijušas noturīgas uzticības veicināšanas iniciatīvas, semināri un ES finansēti projekti. Visā projekta laikā *UNIDIR* sadarbosies ar ES un veidos aktīvu iesaisti ar ES Ārējās darbības dienestu – galveno sadarbības partneri –, kā arī ar ES pastāvīgajām delegācijām ANO Ženēvā, Vīnē un Ņujorkā. Papildus rakstisko materiālu publicēšanai saskaņā ar ES pamanāmības pamatnostādņēm ES būs pamanāma visos *UNIDIR* līdzorganizētajos pasākumos, tostarp, sniedzot atklāšanas un/vai noslēguma piezīmes, moderējot pasākumus vai sniedzot eksperta ieguldījumu. *UNIDIR* veiks visus vajadzīgos pasākumus – ja vien ES nelūgs citādi – nolūkā publiskot informāciju par to, ka projektu ir finansējusi ES, un uzsvērt ES lomu šajā darbībā. Lai paustu atzinību par ES klātbūtni un nodrošinātu tās pamanāmību, tiks izmantota ES emblēma un finansējuma paziņojumi. Tādējādi tiks nodrošināts, ka ES finansiālais atbalsts šai darbībai ir pamanāms, pārredzams un pienācīgi marķēts.

Īstenošanas struktūra un partneris

UNIDIR ir autonomas ANO sistēmas institūts, kas nodrošina neatkarīgus pētījumus par neatliekamiem globāliem izaicinājumiem, kuri saistīti ar atbrūņošanu, ieroču kontroli un starptautisko drošību, ar mērķi veicināt iekļaujošu dialogu radošu un efektīvu risinājumu rašanai. Institūta vēsture, veiktā pētniecība un darbs pie *ME WMDFZ* aizsākās pagājušā gadsimta deviņdesmitajos gados.

UNIDIR uztur spēcīgas un uzticamas attiecības ar Tuvo Austrumu valstīm un reģionālajām organizācijām un sadarbojas ar tām. Ir atzīta *UNIDIR* pētījumu neitralitāte, objektivitāte un taisnīgums.